

ТМ	Г. XXXII	Бр. 1	Стр. 239 - 243	Ниш	јануар - март	2008.
----	----------	-------	----------------	-----	---------------	-------

Приказ дела
Примљено: 10.01.2007.

Данијела Здравковић

СОЦИОЛОШКИ ДОПРИНОС БИБЛИОГРАФСКОГ ПРОУЧАВАЊА РОМА – МОГУЋНОСТИ ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ НРШ?*

На почетку све тескобнијег XXI века ромски народ у Србији не може се похвалити историјским и друштвеним напретком, нити задовољеном социјалном правдом и жељом да себи обезбеди људску и националну аутономност, национални и културни идентитет. Вишевековна прошлост ромског народа је, метафорично речено, узбудљива људска судбина индивидуалних страдања Рома и много пута поновљених националних удеса. Познато је да се ова маргинална људска популација скоро увек и у свим друштвима света налазила на граничној тачки људске егзистенције тражећи право на свој национални и културни идентитет.

О начину живота Рома на простору нишког краја и шире југоисточне Србије, њиховом друштвеном и економском статусу, као и променама које се одигравају у њиховом етничком и религијском идентитету писали су многи посленици науке (социолози, филозофи, лингвисти, политиколози, етнологи и др.). Прво слово о социолошкој потреби проучавања Рома на овим просторима написано је још 1985. године у раду проф. др Драгољуба Б. Ђорђевића под насловом *Социолошко истраживање друштвених односа и регионални развој* (Ђорђевића, 1985:221-222).

Истраживачка група ромолога из Ниша и југоисточне Србије започела је свој рад у оквиру *Нишке ромолошке школе* 1996. године. Свој први јубилеј, десетогодишње истраживачко искуство, *Нишка ромолошка школа* обележила је 2005. године, а тим поводом је публикована књига *Нишка ромолошка школа: Библиографија – Romology School of Niš: Bibliography (1996-2005)* у издању Универзитетске библиотеке "Никола Тесла" из Ниша.

danijelavranje@yahoo.com

* Рад са пројекта *Култура мира, идентитети и међуетнички односи у Србији и на Балкану у процесу евроинтеграције* (149014Д), који се реализује у Институту за социологију Филозофског факултета у Нишу а финансира га Министарство науке и заштите животне средине Републике Србије.

Драган Тодоровић, *Нишка Ромолошка Школа/Romology School of Niš – Библиографија/Bibliography 1995-2005*, Универзитет у Нишу – Универзитетска библиотека "Никола Тесла", Библиотека *Библиографије*, Књига 10, Ниш, 2006.

Ову исцрпну библиографију радова о Ромима насталих у оквиру *Нишке ромолошке школе*, приредио је мр Драган Тодоровић, асистент Филозофског факултета у Нишу. Као скроман допринос десетогодишњем раду *Нишке ромолошке школе* предани приређивач библиографије је сакупио, пописао и распоредио 165 библиографских јединица хронолошки сврстаних у четири целине – књиге, зборници радова, радови у зборницима и књигама других аутора и радови у часописима. Да је ова библиографија заиста потпуна у попису свих библиографских јединица доказ је и "придодати" пети део садржан од 20 приказа књига и текстова *Нишке ромолошке школе*. На крају књиге налази се *Поговор* проф. др Драгољуба Б. Ђорђевића, ауторски и предметни регистар, као и белешке о члановима Школе. Ова књига је иначе припремљена у оквиру рада на пројекту 149014Д *Култура мира, идентитети и међуетнички односи у Србији и на Балкану у процесу евроинтеграције*, који подржава *Министарство науке Републике Србије*, а изводи Центар за социолошка истраживања Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

На самом почетку књиге приређивач даје *Предговор*, у коме открива главне разлоге због којих је ова библиографија приређена. Одредивши десетогодишњи временски пресек активности *Нишке ромолошке школе* Тодоровић нам нуди драгоцену, класификовану знања и упутства за једноставнију употребу ове библиографије и на тај начин још једном потврђује неопходност постојања ове научне, помоћне дисциплине - библиографије. Допринос приређивача Д. Тодоровића огледа се у стручном одабиру, вредновању, садржинској анализи и сажетом опису библиографских јединица. Тако стандардно библиотечко опремљеним библиографским јединицама претходи редни број, прати их упоредни превод наслова прилога са српског на енглески и обрнуто, а сваки прилог прати и резиме.

У првом делу под насловом *Књиге/Books* приређивач наводи шеснаест књига, које класификује према годинама издања. Све књиге су пописане према важећим библиотечким стандардима обраде штампаног материјала следећим редоследом: наслов књиге, аутор, место издања, издавач, година издања, број страна, наслов књиге на енглеском и УДК - број. Посебну вредност ове библиографије чине резимеи (од по 50-100 карактера). Књига Луке Прошића *Игра и време* (1972) прва је у овом попису књига. Користећи се формом лирске прозе професор Прошић нам описује 1963. годину у Скопљу на основу свакодневног начина живота Рома из Скопља у време тамошњег катастрофалног земљотреса. Највећи број књига, одн. седам библиографских јединица у овом попису од укупно шеснаест су ауторска и коауторска штива др Драгољуба Б. Ђорђевића (у периоду од 1998-2005. године). Професор Ђорђевић је најпознатији нишки ромолог, који се из социолошког угла бави скинхедима, ромским култним местима и гробљима, променама у социо-економском положају Рома, етничком и верском идентитету Рома као и етничкој дистанци већинског окружења према њима. Аутори и коаутори осталих библиографских јединица првог дела библиографије су Јован Живковић, Владимир Јовановић, Ненад Јашић, Светозар Стајић, Драган Тодоровић, Маријана Филиповић, Лела Милошевић и Владимир Цветковић.

У другом делу под насловом *Зборници радова/Edited Collections* пописано је укупно четрнаест *Зборника радова* посвећених Доњокомреним Ромима, свим фазама социолошког истраживања Рома у Србији, правима мањина и настојањима Рома да добију статус националне мањине, култури

и религијској култури Рома, верским обичајима Рома, бајкама Рома југоисточне Србије, положају и понашању Рома у процесу мисионарења, преобраћења и прозелитизма и почетку општеевропске стратешке акције о интеграцији Рома у друштвене процесе – "Декада укључења Рома 2005-2015". Три *Зборника* су штампана на енглеском језику. Уредници или ти приређивачи *Зборника* су нишки ромолози Драгољуб Б. Ђорђевић, Јован Живковић и Драган Тодоровић.

У трећем делу под насловом *Радови у зборницима и књигама других аутора/Articles in Edited Collections and in Works* стандардном библиотечком обрадом је пописано деведесет и осам радова на 47 страна (од стр. 29-77). Користећи се пожељном радном девизом савременог библиографа "сакупити и пописати што већи број штампаних штива" мр Драган Тодоровић је све штампане радове (публиковане у периоду од 1985-2005. године) коректно библиографски представио, вредносно одредио кратким резимеима и УДК бројем научно дефинисао. Одговоран научни приступ којим се Тодоровић служи и адекватно социолошко-ромолошко образовање учљиви су предуслови за успешност ове библиографије. Приређивач је овом целином потврдио ширину и објективност своје библиографије *Нишка ромолошка школа-библиографија 1996-2005*. Професорка Александра Вранеш (2001) у *Основама библиографије* истиче да је свака библиографија научна уколико је свеобухватна и поуздана, а том приликом цитира Стојана Новаковића који је мишљења да: "сваку библиографију интересују подједнако и најгори и најбољи штампани комади: њезин је посао да што потпуније покупи све што је урађено и што то боље учини, више вреди." (С. Новаковић: 1866, стр. 330, према А. Вранеш: 2001, стр. 17).

Недоумице у социологији, социологији религије, антропологији, етнологији, демографији и другим наукама, о Ромима као маргинализованог етничкој групи са једне стране и Ромима као етничкој мањини у успону, покушали су да разреше неки аутори мање успешно а дуги успешније, са научним радовима и чланцима у књигама других аутора (најчешће у књигама познатијих нишких ромолога). Шароликост тематских области наведених у овој целини, (иако се полази од само једне референтне подлоге – етничка група Рома) нуди неограничене могућности за одабир и евентуално консултовање литературе у будућем научноистраживачком раду. Одређени број пописаних радова су штампани на енглеском, ромском, хрватском, руском и бугарском језику и тиме стичу употребну вредност и ван граница нашег језичког подручја (61, 73-78, 83-95, 97-104, 107, 108, 112, 113, 115, 116, 119. и 120). У овој целини преовладавају радови који нуде одговоре на основу отворено постављених питања из социологије обичајног и верског живота Рома и то су питања: о обичајима сврљихких Рома (Сретен Петровић), о обредима при великим верским празницима код Рома у Нишу (Богдан Ђуровић и Драгољуб Б. Ђорђевић), о биљкама, животињама и натприродним бићима у обичајима и веровањима нишких Рома (Ива Трајковић), о српском православљу и Ромима (Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић), о сахрањивању урбаних Рома (Ива Трајковић), о Доњокомренском циганском гробљу (Драган Тодоровић и Драгољуб Б. Ђорђевић), о ромским православним сеоским гробљима (Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић), о ставовима Срба о Ромима као верницима (Драгољуб Б. Ђорђевић и Драган Тодоровић), о вери мањина и мањинским верама (Драгољуб Б. Ђорђевић, Драган

Тодоровић и Јован Живковић), о класичној религиозности Рома (Драгољуб Б. Ђорђевић), о унапређивању религијске културе Рома (Владимир Јовановић), о обичајима и веровањима грејачких Рома (Светозар Стајић), о религији Рома на интернету (Маријана Филиповић), о важности религије у свакодневном животу Рома (Драгољуб Б. Ђорђевић), о ромским именима у Пироту и околини у 19. веку (Недељко Богдановић) и др.

У четвртном делу, под насловом *Радови у часописима/Journal Articles* пописано је тридесет и пет радова (стр. 81-95) чији су аутори и коаутори чланови *Нишке ромолошке школе*. Навешћемо само неке од наслова часописа у којима су радови објављени, а то су научно признати часописи код нас и у свету: *Лесковачки зборник*, *Nissa*, *Зборник Народног музеја у Нишу*, *Facta universitatis*, *Теме*, *Зборник Матице српске за друштвене науке*, *Република*, *Култура*, *Хабитус*, *Међународне студије*, *Ost-West*, *Europaeische Perspectives*, *Зборник Филозофског факултета у Косовској Митровици*, *Религија и толеранција*, *Theoretical Perspectives*, *GSC Quarterly*, *Култура полуса*, *Бдење и Андрал магацине*.

Придодати пети део библиографије наводи *Приказе књига и текстова Нишке ромолошке школе*. Пописано је деветнаест приказа (стр. 99-102) са својим насловима и напоменом које се књиге приказују и ко су аутори приказа. Најчешће приказане књиге су *Јавор изнад главе*, *Роми, наше комшије*, *Ромске душе*.

У *Поговору* под насловом *Нишка ромолошка школа: замисао – приноси – перспектива* др Драгољуб Б. Ђорђевић нас је упознао са десетогодишњим радом Школе, појединачним и тимским активностима нишких ромолога, њиховим теоријским утемељењима и централним научним пољима интересовања. "Школа је усредредила научно интересовање на положај Рома у сва три велика подсистема друштва, у социо-економској области, правно-политичком пољу и културној сфери" – наглашава професор Ђорђевић на страни 112. Дајући основне податке о припадницима *Нишке ромолошке школе* он и табеларно приказује њихов научни профил – најзаступљенији су социолози (7 од укупно 15 припадника) или процентуално изражено 46,66%. Професор Ђорђевић је приказао и научну продукцију *Нишке ромолошке школе* (најпродуктивнији нишки ромолог Д. Б. Ђорђевић) и научне могућности међународне сарадње *Нишке ромолошке школе* (табеларни приказ језика објављивања научне продукције НРШ – српски, енглески, ромски, руски, бугарски, хрватски, немачки) са иностраним ромолозима.

Искусно плодотворан, најпризнатији нишки ромолог, редовни професор Универзитета у Нишу, Д. Б. Ђорђевић бави се и пројекцијом даљих активности *Нишке ромолошке школе*. Етапу која следи у развојном путу Школе он назива *етапом институционализације* која треба да се састоји у заснивању додипломских и магистарских ромолошких студија, утемељењу докторских ромолошких студија, инсталирању институтског истраживачког одсека, издавањем опште и тематских библиографија, формирањем научног ромолошког часописа и обликовањем ромолошке библиотеке. Сложити се морамо са аргументованом тврдњом Ђорђевића, да се библиографски подухват Драгана Тодоровића треба схватити као један од неопходних и значајних корака у етапи институционализације *Нишке ромолошке школе*.

Након *Поговора* је *Epilogue* на енглеском језику, иза тога су *Ауторски* и *Предметни регистар* који су сачињени на основу редног броја библи-

ографских јединица. И на самом крају библиографије су *Белешке* о члановима *Нишке ромолошке школе* на српском и енглеском језику.

Сведоци смо потреба и времена у коме и даље одолева библиографски рад савременој компјутерској и електронској ери светске цивилизације. Библиографи су били и биће, они важни чиниоци у научној комуникацији јер прате стандарде и користе искључиво општеодговарајући систем класификације у свом мукотрпном стручном раду. Научни напредак у социологији изван је између осталог уколико се спорадично појаве и овакви "излети" научника – социолога у библиографску научну област. Ова библиографија и предани рад приређивача треба да послуже као узор свима који се озбиљно баве науком. Библиографија ће бити од користи балканским емпиријским пројектима и ромолозима широм света. Библиографија ће такође бити од користи свима онима који се интересују за рад *Нишке ромолошке школе*, онима који ће користити резултате рада нишких ромолога и самим Ромима у научном доказивању њиховог етничког идентитета на просторима југоисточне Србије. Стога библиографију препоручујемо социолозима и ромолозима: студентима који се припремају за истраживачки и теренски рад, постдипломцима и докторандима у изради самосталних и оригиналних научних радова, потом невладиним организацијама и на крају и вашем радозналостом научном духу који се